

“Vi har kun med Papageno at gøre”

Dette stadium er betegnet ved Papageno i "Tryllefløjten". Her gælder det naturligvis atter om at adskille det væsentlige fra det tilfældige, at fremmane den mytiske Papageno og glemme den i stykket virkelige person – og det i særdeleshed her, da denne person i stykket er kommet i forbindelse med alle slags betænkeligt galimatias. Det kunne i denne henseende ikke være uden interesse at gennemgå den hele opera for at vise, at subjettet i den, som opera-sujet betragtet, er forføjlet i sin dybeste grund. Man ville da tillige her ikke savne

*Plakat i forbindelse med ur-
opførelsen af "Tryllefløjten"
på Theater auf der Wieden i
Østrig i 1791.*

anledning til at belyse det erotiske fra en ny side, idet man påagtede, hvorledes det foretagende at lægge en dybere etisk anskuelse ind deri, således at denne forsøger sig i alle slags betydningsfuldere dialektiske prøvelser, er et vovestykke, der har vovet sig aldeles ud over musikkens grænse, så at det selv for en Mozart har været umuligt at låne det nogen dybere interesse.

Den definitive tendens i denne opera er netop det umusikalske i den, og derfor bliver den – til trods for enkelte fuldendte koncertnumre, enkelte dybt bevægede, patetiske ytringer, ingenlunde en klassisk opera. Dog alt

dette kan vi i nærværende lille undersøgelse ikke beskæftige os. Vi har kun med Papageno at gøre. Dette er nu en stor fordel for os, om ikke af anden grund så fordi vi derved er fritagne for ethvert forsøg på at ville forklare betydningen af Papagenos forhold til Tamino, et forhold, der i henseende til anlæg ser så dybsindigt og tænksomt ud, at det næsten bliver utænkeligt for lutter tænksomhed. En sådan behandling af "Tryllefløjten" kunne måske synes en og anden læser vilkårlig, både fordi den ser for meget i Papageno og for lidt i hele den øvrige opera, han vil måske ikke kunne billige vor adfærd. Dette har da sin grund deri, at han ikke er enig med os i udgangspunktet for enhver betragtning af Mozarts musik. Dette er nemlig – efter vor formening – Don Juan, og tillige er det vor overbevisning, at da når man ser adskilligt af de øvrige operaer med heri, viser man mest pietet mod Mozart, uden at jeg derfor vil nægte betydningen af at gøre hver enkelt opera til genstand for særskilt betragtning.

Attråen vågner, og som det altid går, at man først mærker, man har drømt i det øjeblik, man vågner, således også her, drømmen er forbi. Denne vækkelse, hvorved attråen vågner, denne rystelse adskiller attråen og genstanden, giver attråen en genstand. Dette er en dialektisk bestemmelse, som skarpt må fastholdes, først idet genstanden er, er attråen, først idet attråen er, er genstanden, attråen og genstanden er et tvillingpar, af hvilke den ene ikke den mindste del af et øjeblik før den anden kommer til verden. Men uagtet de således absolut på engang kommer til verden, og end ikke har det spatium af tid imellem som tvillinger ellers kunne have, så er betydningen af denne tilblivelse ikke den, at de forenes, men tværtimod den, at de adskilles. Men denne det sanseliges bevægelse, denne jordrystelse, spalter attråen og dens genstand for et øjeblik uendeligt fra hinanden, men som det bevægende princip viser sig et øjeblik adsplittende, så-

ledes åbenbarer det sig igen ved at ville forene det adskilte. Følgen af adskillelsen er, at attråen rives ud af sin substantielle hvilen i sig selv, og som en følge deraf at genstanden ikke længere falder ind under substantialitetens bestemmelse, men adsplitter sig i en mangfoldighed.

Som plantens liv er bundet til jordsmomentet, således er det første stadium fængslet i substantiel længsel. Attråen vågner. Genstanden flygter, mangfoldig i sin åbenbarelse, længslen løsriver sig fra jordsmomentet og begiver sig på vandring, blomsten får vinger og flagrer ustadig og utrættet hist og her. Attråen er rettet mod genstanden, den er tillige bevæget i sig selv, hjertet banker sundt og glad, hurtigt forsvinder og fremkommer genstandene, men dog inden enhver forsvinden et nydelsens nu, et berøringens øjeblik, kort, men saligt, sankthansormsagtigt glimrende, ustadigt og flygtigt som sommerfuglens berøring, uskadeligt som denne, utallige kys, men så hurtigt nydte, at det er, som om der kun blev taget fra den ene genstand, hvad der blev givet den næste. Kun momentvis anes en dybere attrå, men denne anelse glemmes.

I Papageno går attråen ud på opdagelser. Denne opdagende lyst er det pulserende i den, er dens munterhed. Den finder ikke den egentlige genstand for denne opdagelse, men den opdager det mangfoldige, idet den søger deri den genstand, den vil opdage. Attråen er således vågnet, men er ikke bestemt som attrå. Erindrer man, at attråen er til stede på alle tre stadier, så kan man sige, at den på det første stadium er bestemt som drømmende, på det andet som søgende, på det tredje som attrående.

Den søgende attrå er nemlig endnu ikke attrående, den søger kun det, den kan attrå, men attrår det ikke. Derfor vil måske det prædikat være det mest betegnende om den: "Den opdager". Sammenligner vi således Papageno med Don Juan, så er hans rejse gennem verden